

СХВАЛЕНО
на засіданні педагогічної ради
Бурштинського ліцею №3
Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Цикл базового предметного навчання (7–9 класи)

**Бурштинський ліцей №3
2026/2027 навчальний рік**

1. Вступна частина: нормативно-правове підґрунтя та мета

Сучасний етап розвитку Нової української школи (НУШ) у циклі базового предметного навчання середньої освіти (7-9 класи) спрямований на перехід від пасивного накопичення знань до формування активного, критично мислячого читача. Оцінювання досягнень учнів з української літератури виступає не репресивним фіксатором помилок, а дієвим інструментом розвитку емоційного інтелекту, національної свідомості, естетичного смаку та креативності підлітка. Особливої ваги у підлітковому віці набуває залучення учнів до уявного діалогу з художнім твором, рефлексії над вчинками героїв, а також формування власної ціннісної картини світу.

Цей нормативно-методичний документ розроблено на основі такої законодавчої та інструктивної бази України:

- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (у редакції, чинній на момент впровадження).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 року за № 922/46316) із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
- Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмутьська І. В.), рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 01 грудня 2023 року № 1466).

Мета розроблення критеріїв полягає в імплементації сучасних методологічних підходів критеріального оцінювання НУШ у практику вивчення літератури в 7-9 класах. Такий підхід забезпечує об'єктивність вимірювання досягнень, фокусуючись на фундаментальних засадах діяльності учня: глибокому аналітичному мисленні, здатності інтерпретувати художні образи та етично взаємодіяти на основі прочитаного в реальному та цифровому середовищах.

2. Основні принципи оцінювання в курсі української літератури

Впровадження гуманістичного та компетентнісного підходів докорінно змінює функцію педагога — він виступає як наставник-фасилітатор, який стимулює читацьку активність дитини.

Оцінювання ґрунтується на таких ключових засадах:

- **Формувальний та рефлексивний характер:** Оцінювання орієнтоване на підтримку індивідуального поступу учня відносно його власних попередніх результатів. Пріоритет надається стимулюванню читацької рефлексії, самосвідомості та внутрішньої мотивації до самовдосконалення.
- **Оцінювання читацької діяльності, а не репродуктивного заучування:** Предметом оцінювання є здатність критично мислити, інтерпретувати підтекст, аналізувати художні образи, висловлювати власну аргументовану думку, проводити паралелі з реальним життям, а не механічно запам'ятовувати дати чи сухі біографічні факти.
- **Принцип тріангуляції (багатосуб'єктності):** Для всебічного оцінювання впроваджується поєднання самооцінювання (за допомогою Читацького портфоліо та рефлексивних щоденників) — 40%, взаємооцінювання однокласниками під час презентацій проєктів, дискусій чи групової роботи — 30%, та безпосередньої оцінки вчителя — 30%.
- **Конфіденційність та психологічна безпека:** Результати оцінювання є конфіденційною інформацією. Публічне порівняння успішності окремих учнів є неприпустимим, оцінка служить виключно для зворотного зв'язку та корекції траєкторії навчання.
- **Академічна доброчесність:** Робота з текстом виховує повагу до інтелектуальної праці та авторського права. Посилання на джерела цитування, уникнення плагіату та чесність при використанні програм штучного інтелекту є обов'язковими умовами для одержання позитивної оцінки.

3. Характеристика п'яти інтегрованих показників оцінювання

Згідно з Наказом МОН № 722, оцінювання здійснюється за п'ятьма інтегрованими показниками навчальної та пізнавальної діяльності, що відображають різнобічний розвиток підлітка як компетентного читача:

- **Когнітивні процеси:** Охоплюють розуміння ідейно-тематичного змісту творів, жанрових особливостей (балада, історична повість, дума, історична пісня, драма, філософська лірика, комедія, трагедія, трагікомедія) та теоретико-літературних понять (романтичний пейзаж, метаморфоза, композиція, художня деталь, хронотоп, іронія, сарказм, верлібр, інтимна лірика, мілітарна література, лірична проза, персоніфікація). Включають здатність критично аналізувати текст, бачити підтекст і розрізняти авторські інтерпретації від фактів.
- **Навчальна діяльність:** Передбачає практичне володіння видами читання (виразне, вголос, мовчки, коментоване, дослідницьке), уміння аналізувати твір за різними моделями («услід за автором», пообразний, сюжетно-композиційний, зіставно-порівняльний), вести читацький щоденник, створювати власні творчі тексти (есе, фанфіки, відгуки) та медійні продукти (буктрейлери, плакати, рекламні ролики, літературні проєкти).
- **Рівень самостійності:** Відображає здатність підлітка самостійно обирати літературу для позакласного й додаткового читання, користуватися різними джерелами (бібліотеками, цифровими ресурсами), планувати свою діяльність під час роботи над літературними проєктами, самостійно знаходити й виправляти мовленнєві або аналітичні помилки (редагування).

- **Рівень комунікації та взаємодії:** Визначає здатність вести діалог «читач - текст - автор», аргументовано висловлювати й обстоювати власну позицію в усній та письмовій формі, конструктивно співпрацювати в парах і групах, брати участь у дискусіях, літературних дебатах, рольових іграх та театралізаціях, дотримуючись норм етикету та академічної доброчесності.
- **Частота вияву умінь:** Оцінює систематичність читацьких звичок, регулярність звернення до художньої літератури як джерела естетичної насолоди та пізнання, стабільність дотримання мовних і мовленнєвих норм, етичної поведінки та кібергігієни у віртуальному просторі, формування стійкої потреби у читанні впродовж життя.

4. Таблиця критеріїв оцінювання за 12-бальною шкалою

Наведена нижче порівняльна таблиця конкретизує результати навчання учнів 7-9 класів з української літератури за кожним із 12 балів відповідно до п'яти інтегрованих показників, враховуючи вікові особливості дітей у циклі базового предметного навчання та очікувані результати модельної програми.

Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Рівень самостійності	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
1	Розпізнає окремі слова або власні назви у тексті твору з допомогою вчителя; розрізняє поняття «автор» і «герой».	Читає по складах або фрагментарно за чітким показом зразка; повторює окремі репліки чи звуки з почутої пісні.	Працює виключно за покроковим керівництвом вчителя; потребує постійного нагадування та супроводу в процесі роботи.	Уникає спілкування, відповідає на запитання лише одним словом («так/ні») після тривалого спонукання вчителя.	Правила безпеки та культури поведінки під час уроку виконує лише у поодиноких випадках під прямим наглядом.
2	Відтворює фрагментарні відомості про сюжет твору; за допомогою вчителя згадує назву прочитаного тексту.	Виконує найпростіші дії за шаблоном (наприклад, читає окремі речення, знаходить ілюстрацію до вказаного уривка).	Бере участь у виконанні індивідуальних завдань лише за безпосередньої підтримки вчителя; потребує постійної допомоги.	Реагує на звернення вчителя чи однокласників епізодично; не виявляє власного інтересу до обговорення художніх героїв.	Дотримується базових правил поведінки на уроці нестабільно, переважно у відповідь на прямі зауваження вчителя.

Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Рівень самостійності	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
3	Знає назви окремих базових літературних понять (вірш, байка, казка); відтворює окремі деталі сюжету за навідними питаннями.	Виконує нескладні репродуктивні вправи за зразком (наприклад, виділяє головну подію у розділі, виписує імена персонажів).	Виконує окремі етапи практичних завдань після детального роз'яснення вчителя; виявляє мінімальну працездатність.	Описує свої враження від твору простими короткими реченнями за шаблоном; під час групової роботи залишається пасивним.	Застосовує навички культури читання та правила ТБ у навчальному кабінеті непослідовно й нестабільно.
4	Розуміє основні події сюжету художнього твору; знаходить у підручнику чи довіднику готові відповіді на прості запитання.	Виконує типові репродуктивні завдання за алгоритмом (наприклад, переказує уривок повісті за складеним планом, виділяє тему).	Працює над створенням простих описів героїв за допомогою вчителя; виконує свою частку роботи в групі з постійною підтримкою.	Долучається до обговорення спільної роботи в групі за ініціативою інших; висловлює прості репліки щодо вчинків героїв.	Епізодично використовує базові прийоми роботи з підручником, періодично забуває дотримуватися розпорядку дня.
5	Застосовує базові знання для пояснення вчинків персонажів у типових ситуаціях; формулює прості запитання за змістом.	Аналізує твір за готовим планом (наприклад, заповнює таблицю порівняння двох героїв); визначає тему та ідею з допомогою.	Виконує практичні творчі роботи самостійно лише на окремих етапах; потребує періодичних порад чи схвалення вчителя.	Підтримує діалог у парі, висловлює прості думки щодо прочитаної поезії; бере участь у рольових іграх без ініціативи.	Періодично дотримується часових норм роботи з гаджетами під час онлайн-навчання; загалом виконує гігієнічні вимоги.
6	Пояснює призначення художніх засобів у тексті (епітети, порівняння); формулює уточнювальні запитання щодо сюжету.	Самостійно виконує типові творчі завдання (наприклад, створює сенкан, пише невеликий відгук на історичну повість за планом).	Самостійно працює у знайомих навчальних ситуаціях; за потреби звертається до вчителя або однокласників по допомогу.	Виявляє готовність до взаємодії; висловлює власне ставлення до персонажів, але потребує стимулювання для аргументації.	Регулярно дотримується правил техніки безпеки та культури поведінки під час уроків та літературних екскурсій.

Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Рівень самостійності	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
7	Самостійно знаходить потрібну інформацію про письменника в інтернеті; перетворює текстову інформацію у схему чи таблицю.	Аналізує художній твір за певною схемою (пообразний аналіз, сюжетний ланцюжок); розрізняє жанри (баладу, думу, історичну пісню).	Виконує індивідуальні завдання та проекти без сторонньої допомоги за чітким планом; конструктивно співпрацює в парі.	Аргументує вибір своєї читацької позиції; усно презентує результати своєї роботи, висловлює власні оціночні судження.	Стабільно демонструє володіння навичками виразного читання та культури мовлення в типових навчальних ситуаціях.
8	Зіставляє та порівнює образи з різних творів за заданою ознакою; аналізує композицію повісті або драми (сюжетні лінії).	Успішно виконує комплексні аналітичні роботи (наприклад, порівняльну характеристику Остапа й Соломії або Захара й Тугара Вовка).	Самостійно планує послідовність виконання проекту; активно співпрацює в групі, бере на себе роль виконавця або лідера.	Обґрунтовує власну позицію, сприймає конструктивну критику; толерантно коментує різні погляди під час обговорень.	Систематично організовує своє робоче місце; раціонально використовує час на уроці, дотримується культури оформлення робіт.
9	Критично аналізує інформацію з різних джерел про художній твір; розпізнає прихований підтекст, іронію, авторську позицію.	Творчо застосовує здобуті знання в нових умовах (наприклад, розробляє буктрейлер до повісті, пише есе для читацького блогу).	Самостійно визначає тему та засоби реалізації власного проекту; працює автономно з мінімальним консультуванням учителя.	Самостійно ініціює діалог, аналізує пропозиції інших осіб щодо інтерпретації образу; аргументує свій вибір способу дій.	Стабільно демонструє зразкову культуру читання, дбайливо ставиться до книжок, виявляє повагу до українського слова.
10	Узагальнює, систематизує та інтегрує інформацію про літературний процес; бачить міжпредметні та міжмистецькі зв'язки.	Виконує складні дослідницькі завдання (наприклад, поглиблений стилістичний або психологічний аналіз поетичного тексту).	Виявляє повну самоорганізацію; успішно знаходить альтернативні способи вирішення творчих чи логічних проблем.	Вільно веде фахову дискусію, презентує й аргументовано обстоює власні ідеї; етично спростовує помилкові судження.	Оптимізує свою діяльність під час підготовки проєктів; постійно використовує цифрові інструменти без шкоди для здоров'я.

Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Рівень самостійності	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
11	Критично оцінює та верифікує інформацію про літературні явища за самостійно розробленими або наданими критеріями.	Створює оригінальні творчі продукти, комбінує різні технології (наприклад, порівняльний аналіз кінофільму та повісті у форматі відео).	Проводить рефакторинг та вдосконалення власного тексту (редагування змісту, усунення стилістичних та орфографічних помилок).	Активно ініціює та підтримує комунікацію; надає якісний фідбек однокласникам, виступає модератором у дискусіях.	Дотримується високих етичних стандартів взаємин у мережі та реальному житті, бережливо ставиться до культурної спадщини.
12	Здійснює комплексний аналіз взаємозв'язку складників художнього твору; прогнозує вплив літератури на духовний розвиток суспільства.	Виконує інноваційні інтегровані проекти (наприклад, розробка та реалізація великого літературно-мистецького веб-проекту).	Усвідомлено й творчо діє в нестандартних навчальних і життєвих ситуаціях; планує свій подальший читацький розвиток.	Виступає лідером та експертом у команді; спрямовує взаємодію на спільну мету; надає конструктивний зворотний зв'язок.	Стабільно і творчо застосовує навички безпеки, етики та читацької культури, що стали невід'ємною частиною способу життя.

5. Предметна конкретизація об'єктів оцінювання

- **Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації в різних комунікативних ситуаціях:** Оцінюються навички аудіювання, усної комунікації та взаємодії на основі прочитаного. Учень/учениця повинен уміти свідомо застосовувати прийоми активного слухання художніх творів, відповідати на запитання за змістом, характеризувати роль і вплив художніх деталей на слухача. Важливою складовою є модифікація інтонаційних засобів виразного читання та декламації залежно від комунікативного наміру та емоційного стану героїв.
- **Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в художніх текстах різних жанрів:** Оцінюються навички смислового та критичного читання. Учень/учениця вміє визначати тему, ідею, провідні мотиви творів, характеризувати образи персонажів та засоби їх творення, аналізувати художню форму, композицію та виражальні засоби мови (тропи, фігури, поетичний синтаксис). Важливим є розуміння історико-культурного контексту створення твору та його порівняння з іншими мистецькими явищами (кіно, образотворче мистецтво, музика).
- **Висловлювання думок, почуттів і ставлень у письмовій формі, письмова взаємодія:** Оцінюється здатність створювати власні письмові тексти різних жанрів (есе, відгуки, фанфіки, літературні листи, реферати). Учень/учениця повинен уміти структурувати висловлення відповідно до мети й теми, логічно аргументувати свої думки із залученням

цитатного матеріалу, дотримуватися мовних норм, правил правопису, а також засад академічної доброчесності (правильне цитування та посилання).

- **Дослідження індивідуального мовлення, літературних і мовних явищ:** Оцінюються навички літературного дослідження та творчої самореалізації. Учень/учениця здійснює мінідослідження художньої мови авторів (наприклад, вивчення діалектизмів, застарілих слів, індивідуального стилю письменника), розробляє літературні проєкти (буктрейлери, віртуальні екскурсії, Портфоліо читача), застосовує різні стратегії для продукування нових мистецьких ідей, удосконалює власний стиль мовлення через аналіз кращих класичних зразків.

6. Особливості застосування критеріїв у 7–9 класах

Оцінювання у 7-9 класах (цикл базового предметного навчання) має свої психофізіологічні та методичні особливості, визначені Рекомендаціями МОН України (Наказ № 1427):

- **Поглиблення аналітичного складника:** На відміну від адаптаційного циклу, у 7-9 класах учні переходять від репродуктивного відтворення сюжету до складних видів аналізу: пообразного, сюжетно-композиційного, зіставно-порівняльного та проблемно-тематичного. Оцінюється здатність бачити підтекст, аналізувати складні внутрішні конфлікти героїв та психологічний стан персонажів.
- **Застосування інтерактивних і цифрових методів:** Накопичення оцінок відбувається через різноманітні форми роботи: літературні квести, веб-квести, створення буктрейлерів, ведення читачьких блогів, інтерактивні вправи («Ажурна пилка», «Акваріум», «Кубування», «Шість капелюхів мислення»). Вчитель оцінює як індивідуальні досягнення, так і внесок учня у групову співпрацю.
- **Формувальний інструментарій «Портфоліо читача»:** Кожен учень веде власне Портфоліо читача, куди складаються читачькі щоденники, творчі роботи, есе, картки самооцінювання та рефлексивні анкети. Це дозволяє вчителю відстежувати індивідуальний навчальний поступ протягом семестру та року без психологічного тиску на дитину.
- **Академічна свобода педагога:** Вчитель має повну свободу у виборі форм та інструментів поточного й тематичного оцінювання (тести, усні виступи, письмові есе, творчі проєкти).

7. Нормативні джерела

- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами, внесеними наказом МОН від 29.06.2026 № 1001).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
- Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмутьська І. В., рекомендована наказом МОН від 01 грудня 2023 року № 1466).
- Освітня програма Бурштинського ліцею №3 на 2026/2027 навчальний рік.